

HOČEMO POVRATNE STEKLENICE

Uvedba kavcijskega sistema je odlična priložnost za oživitev ponovne uporabe

Razlogi za vzpostavitev kavcijskega sistema za embalažo pijač so v prvi vrsti **izpolnjevanje dogovorjenih okoljskih ciljev**. Sistemi v obstoječih državah so dokazali, da vplivajo na manj smetenja, manj emisij CO₂, manj porabljene energije in več krožnosti - prednosti, ki še posebej veljajo za ponovno uporabo. Kot kažejo pretekle izkušnje, se zaradi interesov podjetij več ponovne uporabe ne bo zgodilo samo po sebi. **Nujno potrebuje podporo političnih odločitev v obliki predpisov.**

Pristojno ministrstvo in proizvajalci pijač predlagajo, da kavcijski sistem zajame zgolj pločevinke in plastenke in jih usmeri v recikliranje. Vemo pa, da se iz plastične krize ne bomo izreciklirali in da recikliranje ne bo dovolj za prehod v krožno gospodarstvo, ki temelji na štirih ključnih načelih: **uporabi manj, uporabi dlje, očisti, uporabi znova**. Kavcijski sistem bo vzpostavil infrastrukturo: vračilne točke, zbirni center, informacijski sistem, logistika, upravljanje in transparentnost. V tak sistem je preprosto **dodati še povratne steklenice** in podpreti njihovo uporabo s **predpisanimi deleži pijač na trgu v povratni embalaži**. S tem bi odprli vrata ukrepom spodbujanja ponovne uporabe in kroženje snovi, ki je nenazadnje močno prisotna v evropskem pravnem redu ter domačih strategijah in programih.

Vključitev povratnih steklenic v kavcijski sistem podpira 95 % potrošnikov, kar je več kot vključevanje plastenk (94 %) in pločevink (85 %), je pokazala **anketa Zveze potrošnikov Slovenije**. Uvedbo obveznih deležev povratnih steklenic bi podprlo 89 % anketirancev.

Od 13 obstoječih evropskih kavcijskih sistemov jih **9 vključuje tudi steklenice** (Hrvaška, Danska, Estonija, Finska, Nemčija, Islandija, Latvija, Litva, Malta).

Zakonodaja EU in ponovna uporaba

Države EU lahko uporabijo več finančnih in ekonomskih instrumentov za spodbujanje ponovne uporabe, ki so navedeni v Okvirni direktivi o odpadkih.¹ Zapisani so tudi v Zakonu o varstvu okolja (ZVO-2)², a se jih pri nas za spodbujanje ponovne uporabe praktično ne uporablja. Evropska komisija pripravlja Uredbo o embalaži in odpadni embalaži. Predlog predvideva obvezno vzpostavitev sistemov ponovne uporabe. Do leta 2030 predlaga, da je 10 %, leta 2040 pa 25 % brezalkoholnih pijač in piva na trgu v embalaži za ponovno uporabo. Pri vinu je predlog 5 % do 2030 in 15 % do 2040. **Povratno embalažo pijač je smiselno vključiti v nov kavcijski sistem, saj ista infrastruktura pomeni nižje stroške.**

” **Več ponovne uporabe embalaže pijač bi prispevala k skupnim ciljem na področju preprečevanja odpadkov in nižji dajatvi Slovenije v proračun EU na nereciklirano plastiko.**

¹ Priloga IVa direktive

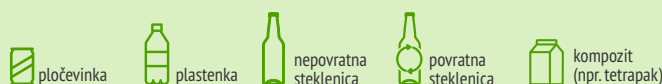
² ZVO-2, 23. člen, odstavek 3

Predvolilne obljube političnih strank

Katere materiale naj zbira kavcijski sistem za embalažo pijač?

SVOBODA!	SDS	N.Si	SD	LEVICA

LEGENDA:

Slovenija

V Sloveniji ravnanje z vračljivo embalažo urejajo [Uzance pri vračanju in prevzemanju vračljive embalaže](#).³ Zajemajo več materialov ter dejavnosti trgovine, vzdrževanja in popravil motornih vozil, proizvodnjo živil, proizvodnjo pijač in gostinstvo. Uzance se nanašajo na razmerja med sodelujočimi podjetji. Na organizacijo, vsebino in obseg drugi deležniki nimajo vpliva. Podjetja lahko kadarkoli umaknejo vračljivo embalažo s trga. Vračljiva embalaža pijač, ki je v prodaji končnim potrošnikom, predstavlja samo del uzanc, ostala vračljiva embalaža (tudi transportna) teče med proizvajalci, distributerji, gostinskim sektorjem. Prehajanje embalaže med dobavitelji in uporabniki se vodi praviloma finančno.

Po podatkih Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij⁴ je bilo leta 2020 v Sloveniji v povratne steklenice polnjenih 14 % pijač. Analiza ne navaja, koliko pijač v povratnih steklenicah je na voljo potrošnikom v trgovinah in koliko zgolj v gostinstvu. Obiskali smo nekaj različno velikih trgovin različnih trgovskih verig. Nekatere pijač v povratnih steklenicah sploh ne prodajajo, ponudba tistih, ki jih, je res majhna - večinoma zgolj dve znamki piva in ena znamka mineralne vode.

Uzance so daleč od sodobnega kavcijskega sistema za embalažo pijač. Za razliko od uzanc sistema urejajo predpisi, ki določajo namen in merljive cilje, transparentnost, odgovornosti upravljavca in vseh vključenih deležnikov ter informiranje in osveščanje.

” **Razen težko berljivih oznak na embalaži, informiranja kupcev o povratnih steklenicah praktično ni.**

Kavcijski sistem za plastenke in pločevinke vzpostavlja infrastrukturo (vračilne točke) in logistiko, ki se ju - tudi zaradi stroškovne učinkovitosti - z lahkoto dopolni še s povratnimi steklenicami. Pilotni projekt v [Kataloniji](#), kjer so uvedli povratne steklenice za vino, je pokazal, da je kavcijski sistem najučinkovitejši instrument njihovega zbiranja. Projekt je bil tako uspešen, da načrtujejo razširitev po vsej Kataloniji in v druge regije Španije.

Napredne države

Obvezni deleži embalaže za ponovno uporabo so že predpisani v nekaterih državah članicah.

 V Romuniji bo do leta 2025 moralo biti na trgu v povratni embalaži 30 % vseh izdelkov.

 Francija je predpisala 5 % vse povratne embalaže do leta 2023 ter 10 % do 2027, trgovine pa bodo morale zagotoviti 20 % prodajne površine za izdelke v embalaži za ponovno uporabo ali rinfuzo.

 Nemčija ima določen 70 % delež pijač na trgu v povratni embalaži. Imajo [največji sistem ponovnega polnjenja pijač](#) - Genossenschaft Deutscher Brunnen (GDB), ki ga sestavlja 180 nemških regionalnih blagovnih znamk mineralne vode, upravlja z zalogo milijarde kosov embalaže za ponovno polnjenje, kar predstavlja tretjino vse prodaje mineralne vode v Nemčiji. Povratne steklenice GDB se ponovno napolnijo do 50-krat. [Štiri večje pivovarne](#) v Nemčiji so ustanovile skupen sistem upravljanja zaloge standardiziranih povratnih steklenic. V prihodnje načrtujejo še skupne zaloge standardiziranih povratnih steklenic za brezalkoholne pijače.

³ Sprejeli so jih sprejeli Trgovinska zbornica Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije in Turistično gostinska zbornica Slovenije

⁴ Analiza ravnanja z embalažo pijač, 2022, Gospodarska zbornica Slovenije

Avstrija je predpisala, da morajo trgovine od leta 2025 zagotoviti, da bo na prodajnih policah 25 % pijač v embalaži za ponovno uporabo, od leta 2030 pa 30 %. Izpolnjevanje deležev morajo najprej zagotoviti trgovine, večje od 400 m², od leta 2024 jih mora zagotoviti vsaka tretja trgovina posameznega trgovca, do leta 2025 pa 90 % vseh trgovin. Od leta 2025 dalje bo zahteva veljala za vse trgovine. Namen predpisa je zmanjšati onesnaževanje s plastiko in znižati dajatev države na nereciklirano plastiko.

Kavcijski sistem v Latviji vključuje tudi povratne steklenice, ki predstavljajo 20 % vse kavcijske embalaže pijač. Manjšim lokalnim proizvajalcem upravljavec sistema ponuja uporabo standardiziranih steklenic.

Plastična kriza in zaton povratne embalaže

O plastični krizi je znanega že veliko. Vemo, da jo v obliki mikroplastike nosimo v telesih, nahaja se v vodi, zraku, prsti, rastlinah, živalih. Količina proizvedene plastike kljub temu **še vedno strmo narašča**, 99 % plastike je še vedno narejene iz nafte in zemeljskega plina. Plastenke so med 10 najpogostejšimi plastičnimi odpadki, najdenimi med čistilnimi akcijami.

Čeprav učinkovito recikliranje prispeva k manj plastike v okolju, pa je jasno tudi, da se iz plastične krize ne bomo izreciklirali. Nadomeščanje plastične embalaže za enkratno uporabo z embalažo za večkratno uporabo je zato okoljsko in ekonomsko smiselnejša rešitev. Sploh tam, kjer alternative že obstajajo.

Vzporedno z naraščanjem proizvodnje plastike in uporabe plastenek, se je zgodil zaton povratne embalaže pijač. V 10 analiziranih državah je tržni delež povratne embalaže pijač leta 1999 znašal 60 %, dvajset let kasneje zgolj 29 %. Upad povratne embalaže je v tesni povezavi z manjkom mehanizmov in politik, ki bi de-stimulirale uporabo embalaže pijač za enkratno uporabo.

Po podatkih neprofitne mreže Reloop je v Sloveniji tržni delež povratne embalaže pijač **leta 1999 znašal skupaj 42 %, do leta 2019 pa je padel na 21 %**. Največja padca povratne embalaže sta se zgodila pri pivu in vodi, tudi pri gaziranih pijačah večinski tržni delež zasedajo plastenke.

Okoljske prednosti povratnih steklenic

V celotnem življenjskem ciklu povratna steklenica povzroči 70 % manj emisij CO₂ od izdelave nove plastenke, 57 % manj od nove pločevinke in 85 % manj od steklenice za enkratno uporabo.

Povratna steklenica v primerjavi z nepovratno embalažo v povprečju izenači ali doseže nižji okoljski odtis v 5 krogih v primerjavi z nepovratnim steklom, 3 krogih v primerjavi s plastenko (0,5 l), 3 krogih v primerjavi s pločevinko. Povratna steklenica lahko v povprečju naredi 25 – 30 krogov.

Emisije CO₂ pri povratnih steklenicah so močno odvisne od dolžine transportnih poti. Kratke transportne razdalje v Sloveniji, manjši ogljični odtis, velika priljubljenost pri kupcih, spodbujanje lokalnega podjetništva in odprte možnosti različnih ekonomskih spodbud so močni signali za odločen korak v smer oživitve povratne embalaže pijač.